

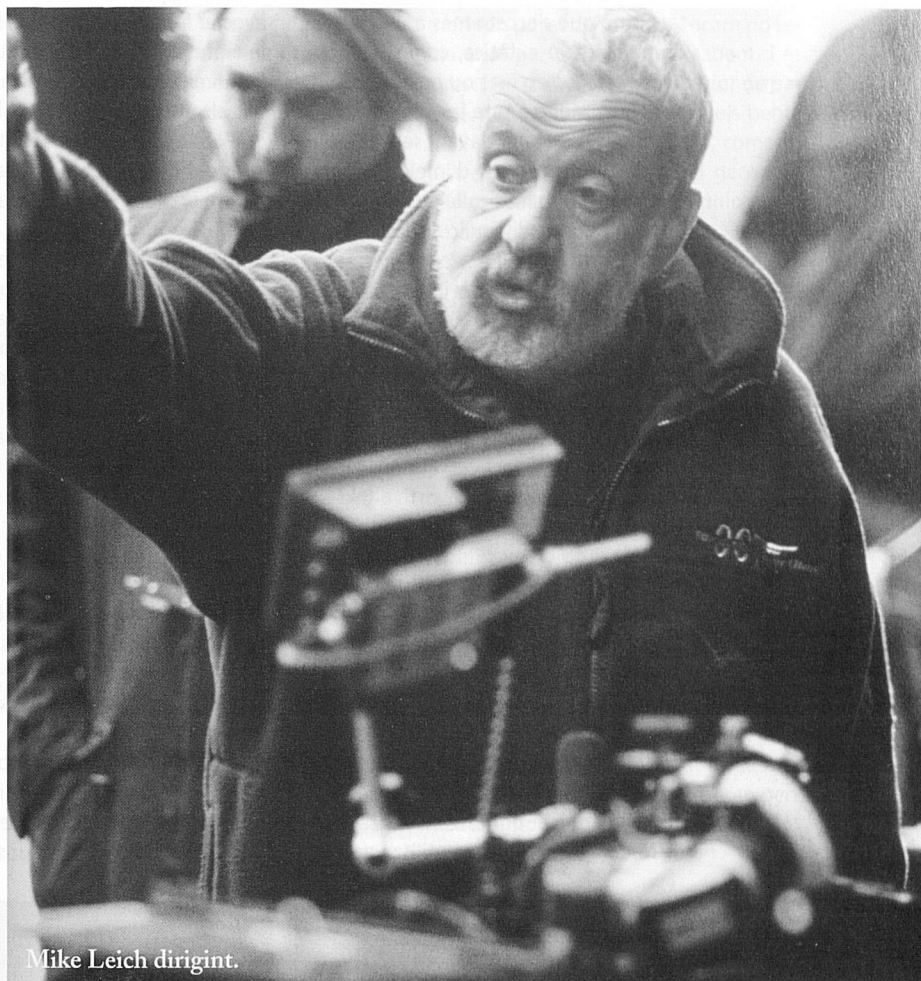
Carles Fabregat

Passa molt sovint que els mitjans encarregats de la seva difusió, "llancen" la sinopsi d'una pel·lícula, i aquest discurs predeterminat no només conforma el contingut de les gasetilles de propaganda, sinó que a voltes acaba per fer-se un lloc fins i tot en les mateixes crítiques dels especialistes, els quals, en donar-ho per bo, converteixen en corrent d'opinió allò que només es tractava d'una pura convenció o, en el millor dels casos, tan sols d'una visió parcial de la complexitat dramàtica que pot extreure's del guió. Valgui això a propòsit de la pel·lícula *El secreto de Vera Drake*, de Mike Leigh.

Després de veure-la, i amb la profunda impressió que em produí encara enganxada als més immediats replecs de la memòria, cerco, com faig sovint, aquelles crítiques que ja prèviament havia llegit sobre la cinta. I em trobo que quasi totes, per no dir totes, coincideixen en fer una similar descripció del personatge principal que dona nom al film. Així, María Casanova escriu a *Cinemanía*: "Vera Drake es (...) muy trabajadora y muy solidaria. (...) echa una mano y una sonrisa al prójimo más desfavorecido que ella (...) y se siente muy afortunada con su vida y su familia. La exposición que Mike Leigh adapta al ritmo activo y optimista de la mujer, describe detallada y perfectamente su personalidad sencilla pero, sobre todo, su gran generosidad e inocencia".

Per la seva banda, i des de les pàgines de *Fotogramas*, Ricardo Aldarondo aprofundeix una mica més en el tema quan diu: "En realidad, Leigh no está hablando del aborto en una Inglaterra, la de los años 50, en la que aún era ilegal, sino de la dolorosa experiencia de una mujer empeñada en hacer el Bien a los demás", i afegeix més endavant: "como una más de esas actividades benéficas, Vera practica abortos a las chicas con problemas. Es solo por ayudar."

De manera que, pel que llegim, ens trobem davant d'una dona senzilla, optimista, solidària i ingènua, que practica avortaments il·legals només per la seva voluntat d'ajudar, en aquest cas a les noies per a les quals tenir un fill és un problema. Busco una mica delerosement altres crítiques, i a totes venen re-

Mike Leigh dirigint.

produïdes més o menys les mateixes opinions. Però no és això el que a mi em va semblar veure a la pel·lícula o, com a mínim, no exactament això.

És un fet que des d'aquells temps en què el pes dels descobriments psicoanalítics es deixava veure —fins i tot massa— en les crítiques de la majoria d'estudiosos i observadors del cinema, les interpretacions que tenen en compte la dimensió inconscient de l'esser humà no només s'han batut en retirada, sinó que, a espais com ara el de José Luis Garci *¡Qué grande es el cine!*, es pot veure com els arguments psicoanalítics són retornats amb força, a la manera d'un *boomerang*, al cap d'aquell qui els esgrimeix. La qual cosa ens priva d'una de les eines més eficaces de les quals disposem per fer una mirada descentrada cap a l'entorn i, conseqüentment, per no quedar-nos únicament amb una visió plana (i tranquil·litzadora) del món que ens envolta; si bé és evident que les

etiquetes —allò que es constitueix en opinió fixada d'una manera àmplia i general— sempre ens han ofert seguretat.

En cas que donem per bona la descripció generalitzada a propòsit de la personalitat de Vera Drake, de la qual més amunt n'hem transcrit dos exemples, ¿on situariem, llavors, l'estat de profund capficament immediat en què es cau la dona tan bon punt la policia fa acte de presència a casa seva, sense que ella precisés cap justificació per a la tal visita? Una resposta immediata diria que està plenament justificat per la por d'haver transgredit la llei —amb el seu càstig corresponent— i pel previsible futur que a partir d'aquell moment sap que espera als seus. I si és així, ¿com és que no ho havia pensat abans?, podríem preguntar-nos a mode d'immediata reflexió.

Si ho mirem bé, però, ens adonem que l'estat en el qual queda Vera no és exactament de por, com correspondria en cas que els motius fossin els esmen-

tats, sinó que s'acosta més a una mena de petrificació extàtica, com si de cop hagués caigut en un pou profund de la memòria, mentre tota la vida transcorregués de sobte per davant seu. La prodigiosa interpretació d'Imelda Staunton, la qual duu més enllà dels límits habituals, permet distingir aquests matisos i encara uns altres; ens suggereix, per exemple, que potser ja feia molt de temps que esperava (i he escollit deliberadament el verb "esperar", per damunt del "témer") aquest cop del destí; i ens suggereix també que a partir d'aquell moment alguna cosa més emergeix a la superfície, que no el secret de la seva pràctica avortiva (el seu "ajudar"), i aquesta cosa té a veure amb la realitat de la seva vida familiar i fins i tot amb la seva pertinença de classe.

En la magistral seqüència, que ens regala Leigh, de l'escorcoll a casa els Drake —mentre la resta de la família espera a l'habitació del costat—, veiem que Vera amaga en un farcell de drap, al fons de l'armari —dins d'una d'aquelles capses de llauna on les nostres mares guardaven les fotos antigues o les felicitacions de Nadal—, els estris que utilitza per fer

avortar les noies que ho sol·liciten, amb la mateixa sensació de despullament de la intimitat amb què mostràrem en públic els nostres vicis més ocults.

Però a partir del moment en què Vera és detinguda per la policia, ja no veurem ni una engruna més d'aquell ritme "actiu i optimista" al qual es refereix Maria Casanova; optimisme que no es tracta, al meu parer, més que d'una lletania apresada, un *mantra*, per dir-ho així, pronunciat per tal de protegir-se del desànim. Quan, per la força de la gravetat, el cos se li desmunta com si es tractés d'un autòmat de fira, Vera passa a convertir-se en el fidel reflex de la figura de la seva filla, Ethel, una jove de mirada desesperada i una capacitat de comunicació quasi autista, que forma, juntament amb la mare i l'avia, la columna vertebral d'aquesta brillant dissecció psicològica i social disfressada de drama costumista. Mentre tant, i una vegada més, els homes assistiran a mode de mers observadors de la tragèdia de l'existència humana, suportada per les dones amb estoica tenacitat i no poc esperit de sacrifici. Només el nuvi de la filla, en aparença el més insignificant i

estrafolari de tots els espècimens masculins de la pel·lícula, sembla donar-se perfecte compte d'allò que veritablement està en joc.

De fet, el nerviós cantussejar de la Vera no és d'optimisme, sinó d'anar fent aplec d'ànim en front de la fatalitat, la qual sembla voler conjurar a cops de coratjós estoïcisme. I quan observa els seus "necessitats", sembla mirar-los amb uns ulls que estiguessin girats cap endins, cap a algun racó ignot de la memòria perduda, passejant-se entre ells com es mouria entremig els objectes d'una botiga de porcellana, com si res d'aquell món pogués tocar-la, tant entaforada es troba al fons de la seva pròpia realitat.

En el moment d'atendre les noies a les quals ajuda, sembla actuar amb una distanciada professionalitat, que res té a veure amb les circumstàncies en les quals desenvolupa la seva tasca, i que en el fons respon més a una mena de consigna, la qual podríem resumir en: "cal fer el que cal fer". ¿I què és, doncs, el que cal fer? La resposta ens ve donada per boca de Vera mateix, a preguntes de la policia: "Ajudar les noies que els torni a venir la 'regla'".

Aquest és, doncs, el "secret", l'ordre que cal restablir: restituir la regla a aquelles joves qui l'han perduda per un accident del destí, per tal que puguin continuar endavant, ja que elles no tenen el privilegi de classe que els permet superar l'accident amb l'ajut d'un equip de metges i psicòlegs, o fins i tot el d'un funcionari disposat a suggerir els estratagemes legals que aplanen el camí.

Entre sanglots i amb un esglai permanent a la mirada, intuirem —novament a requeriment de l'autoritat— que un cop, fa temps, la Vera també va necessitar que li restablissin el període, i que aquella persona que la va ajudar podria tractar-se de la mateixa que després li proporcionà la feina, que ella continuà fent gratuïtament i amb un sentit de militància cega, que pren el sentit d'un acte de repetició orientat a restablir a cada nova oportunitat, una i altra vegada, aquella falta que interrompí la mínima seguretat necessària per poder valer-se en aquest món.

Isi volguéssim remuntar-nos més enrere, potser podríem convenir que aquest acte de repetició tracta de restablir un ordre perdut encara més an-

tic, ja que la pròpia Vera és filla de mare soltera, com s'encarrega el director de fer-nos-ho saber per boca del marit, a l'escena en què ens els mostra junts al llit matrimonial, on també veurem com es congratulen, no tant de disposar d'una felicitat fruit del fet de viure plegats, com de la xamba, una mica fortuïta, d'haver-se ensopegat l'un a l'altre, de no trobar-se sols, com succeeix a bona part dels seus coneguts, a més, segurament, de sentir-se alliberats per no haver corregut la sort de la mare de la Vera.

Un espès tou de culpa sembla planar tothora —fins i tot en els moments en els quals poden esgarrapar una engruna de felicitat— damunt les espatlles dels Drake, l'harmonia familiar dels quals resulta del pur acontentament de saber-se uns supervivents. En primer lloc, de la Segona Guerra Mundial, acabada tan sols cinc anys abans del moment de l'acció, on tots van perdre-hi amics i familiars que ocupen bona part de les converses mantingudes en reunió. En segon, d'haver-se salvat, per exemple, d'anar a l'hospici, com va succeir al germà petit de Drake, qui en el moment de

morir els pares de tots dos encara no tenia edat per treballar, i no sabem si és a resultes d'aquest grau superior de patiment que ell es queda amb els beneficis, mentre el marit de Vera, compartint com comparteix amb el germà la feina al taller mecànic, n'és únicament un empleat.

Aquest esperit de derrota, que ens és mostrat en una seqüència magistral —que dura tan sols uns segons—, a la qual Ethel passeja durant la seva primera cita amb un nuvi tan lúcid com pobre i aclapat, resumeix, amb patetisme i brillantor a parts iguals —acompanyats d'un gran domini de l'economia de recursos— bona part del que Mike Leigh ens vol dir en aquesta cinta, a la qual posa punt amb una escena desoladora: asseguts a la taula del menjador —mentre la mare és a la presó—, la càmera ens mostra els Drake constituïts en la imatge mateixa del desemparament, privats com estan de l'única persona de la família capaç de fer front —encara que sigui amb un cec esperit de resistència— a la maledicció eterna que sembla pesar permanentment sobre els desposseïts d'aquest món. 🎬

